

ՏԵՐ ՍԿՈՒՏԻՏԸ



ԿԻՍԱՄՄԵԱՅ ՕՐԿԱՆ Բ.Ս.Ը.Ը.

Haiï Scouts *Organe des
Scouts ARMÉNIENS*



ՀԱՍՑԵ - Խօրասանձեան Խան թիւ 26, Սիրէդի և Պոլիս
ADRESSE - Khorassandjian Han 26, SirKédi Constantinople

Հեռախոս՝ Ար. 2146 | ՓԱՇՏԵ ԳԻՆ | Telephone 81.2146

F. SURH Թ.Ի. 14

Պոլիս գաւառ Տիկ, պատճեն 120

Արտասահման մաս 15

Ամերկան մաս 150

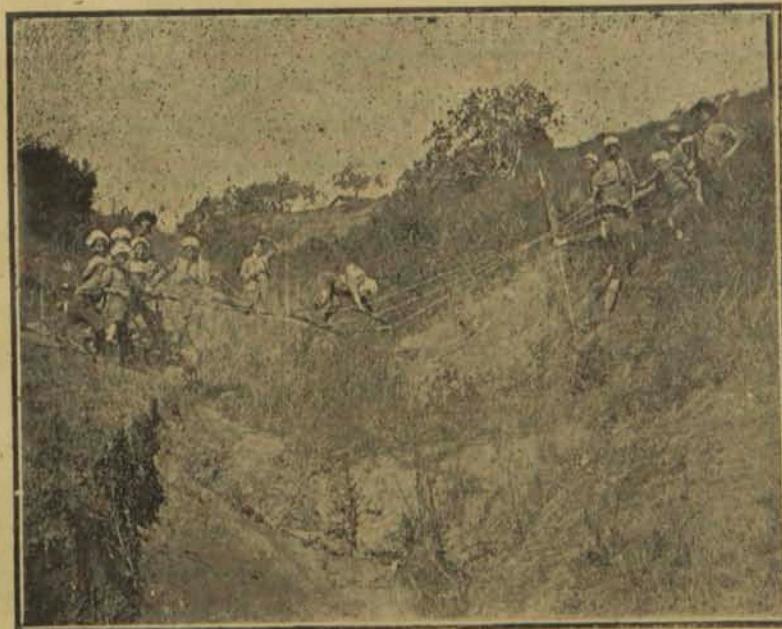
16 Փետրվար 1922

Եկեղեց դաստիարակութեան
ձևին լուծումն կախում ունի
մեր տղաց տպա ուրեմն հայրենիքի
տպագան:

ԿԻՒԹԱՎ ԼԸ ՊՈՆ



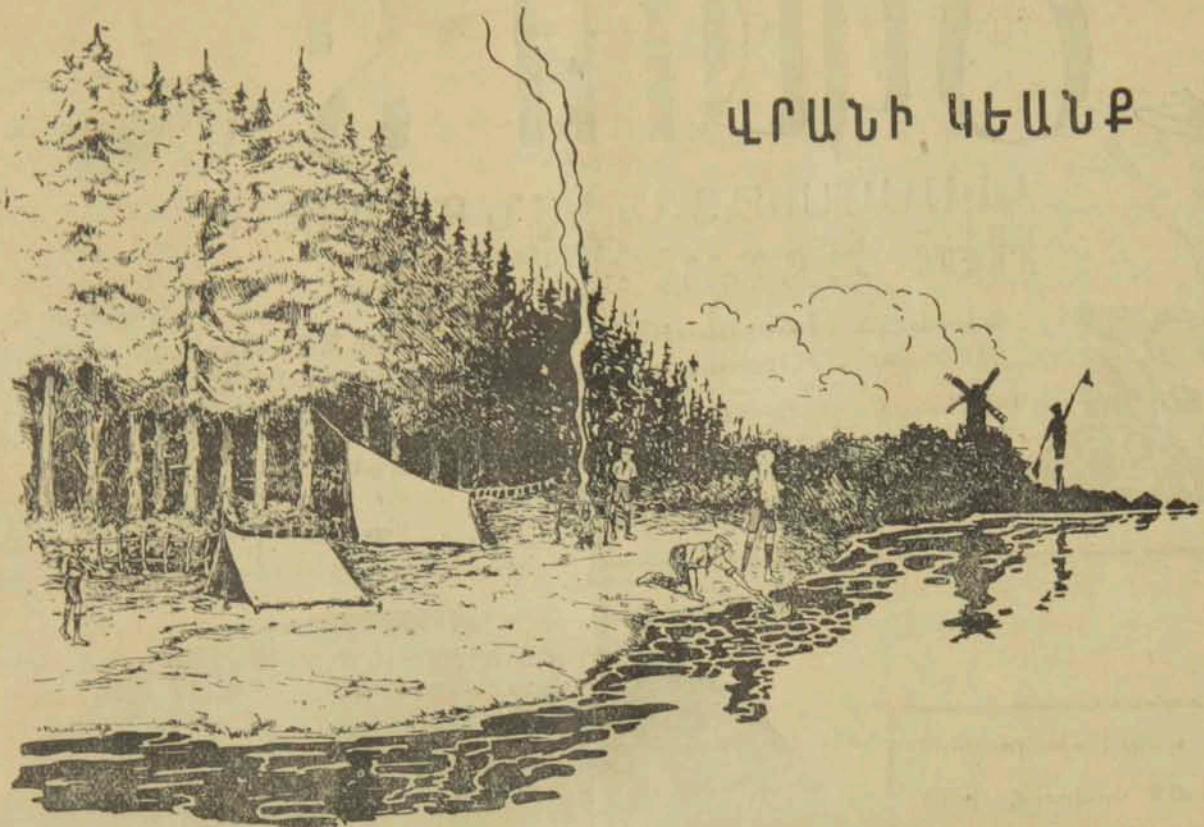
Սամարիոյ սկաուտները 1921 ին



Պեղյակ սկելի սկաուտները 1921 ին

Les Boy-Scouts Arméniens au camp

ՎՐԱՆԻ ԿԵԱՆՔ



Սկառտութեան մէջ վրանի կեանքը ամենէն հաճոյալի բանն է տղաւն համար։ Ան կրնայ շատ մը խաղերուն մոլին ըլլալ, օրինակ մուտապօլ, Պասքէթպօլ ևլն, բայց անդամ մը որ վրանի կեանքին առողջ ու երջանիկ ընկերակցութեան, ուրախութիւններուն մասնակցի, ալ ատկէ աւելի հաճոյալի և օգաակար բան չի կրնար գտնել։ Արդէն առանց բանակումի, սկառտութիւն չըլլար։ Երեւակայեցէք անգամ մը ինչ հրաշացի բան է, երբ սկառտական խաղերէ և աշխատանքներէ վերջ յոդնած, կուգաք ձեր խոհարար սկառտ եղբայրներուն կողմէ պատրաստած ճաշը ախորժակով ուտելու, յետոյ կրակին շուրջը բոլորուած իրարու հետ ուրախ զուարթ խօսելէ և պատմութիւններ ընելէ վերջ՝ ձեր կանգնած վրաններուն տակ գիշերելու։ Այսպէս կը վարժուիք առողջ և զուարթ ըլլալու՝ այդպէս ապրելու։ Առաւտուուն կանուխ արթնալուն՝ ուղղակի վրանէն դուրս ելլելով մաքուր օդն է որ կը չնչէք։ Մեր ծնողքներէն շատեր կը վախնան իրենց տղաքը վրաններու տակ պառկեցնելու, առարկելով թէ՝ տղաքը անհանգիստ կ'ըլլան, կը մսին ու կը հիւանդանան, ասիկա չափազանց մտավախութիւն է։ Իրաւ է որ վրանի կեանքը վտանքներ ալ ունի, բայց անոր օրէնքները ուսումնասիրած ու խելացի բանակողներ, միշտ օգտակարը կ'ընեն և մեա-

սակարէն կը խուսափին։ Բանակումի լաւ կողմերն են, բացօդեայ կեանք, մաքուր օդ, արեւալոգանք, չարքաշութեան վարժեցնող և մարմինը զօրացնող մարզանքներ ևլն։ որոնք չիզերը կը հանդարտեցնեն, և ուրախութիւն, զուարթութիւն յառաջ կը բերեն։ Իսկ Վհասակար կողմերն են գեանին վրայ պառկիլ, թրջած կամ խոնաւցած հագուստներու մէջ քնանալ, գէշ եփած կերակուրներ ուտել, որոնք զանազան վնասներ յառաջ կը բերեն։ Ուրիմն պէտք է զգուշանալ այդ անպատճենութիւններէն։ Բանակումի պիտոյքները և տեղը լաւ ընարելով և անոր օրէնքներուն տեղեակ ըլլալով, իւրաքանչիւր տղայ փորձառութիւն մը պիտի ունենայ, որ իր կեանքին ամենակարեւոր բանն է։ Ան միշտ պիտի յիշէ անցեալը և հաճոյքով պիտի մասնակցի բանակումներու։ Որովհետեւ գիտէ թէ տուն պիտի վերագառնայ առողջ և ուժեղ, միտքը պայծառ և հոգին զօրացած։ Մենք մինչեւ այսօր բանակումները գրեթէ իբր ժամանց ըմբռնած ենք, և պարզապէս զուարճանալու համար է որ կ'ընենք, սկառտական բանակումի առթիւ որոշ նպատակ մը պէտք է ունենանք, այսինքն յայտագիրը առաջուրնէ պէտք է պատրաստենք։ Նախապէս պէտք է որոշենք ինչ որ պիտի ոորվեցնենք ծառերու, թռչուններու, ծաղիկներու, ևլն. ի մասին ընդհանուր գաղափար մը ունենանք,

վերջապէս մեր օրական զբաղումին և ժամանակին վրայ:

Կարելի է որ, մեզմէ ոմանք, վրանի կեանքէն տկարանան՝ տունի կեանքի միայն վարժըւած ըլլալով, սակայն բնաւ վոխնալու չէ՛, քիչ ատենէն, պլոտի վարժուիք, և պիտի սիրէք զայն, ինչպէս հին բանակող մը: Ծառերու կանանչութիւնը, արեւը, կապոյտ երկինքը և վրանի առջեւ կրակի վրայ եփուած ճաշերուն հոտը, ինչպէս նաեւ բանակումի տարբեր հաճոյքները պիտի գրաւեն ամենքը:

ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԾԱՆՈՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Չորցած ծարերու տակ վրան մի կանգներ, կոտրելով վրադ կ'իշնայ:

Ամառը, ցած, խոնաւ գետնի: վրայ. լճացեալ ջուրի մօտ, փոս կամ անձրեւի ջուրի ճամբուն վրայ մի վրաներ:

Ծասի, փատած կոճղի, յարդի կամ դիզուած փայտի քով կրակ մի վառեր, որովհետեւ անդամ մը որ բռնիլի, մարելը շատ դժուար կ'ըլլայ, և շատ անդամ անտառներ հրդեհելու պատճառ կ'ըլլայ:

Եթէ զառիվար տեղ մը վրանես, կրակը վրանին վերի կողմը մի պատրաստեր, կրնայ ըլլալ որ կրակը վար դէպի վրանը գլուրի և հրդեհնէ զայն:

Մացառուտ, դիզուած աղը, չորցած տերեւեղող տեղեր կրակ մի վառեր, լաւ չը մարիր և վերջը կրնայ ըլլալ որ կրակ առնէ:

Կանանչ ծառեր մի կարեր, մի կեղեւատեր և վրան նշաններ մի փորեր: Անոնք քեղի դէմ կը բողոքեն որ մը, կտրտուած, սղոցուած և կամ կեղեւատուած ծառերով պաշարուած բանակատեղին, իր գեղեցկւթիւնը կը կորոնցնէ, միւնոյն ատեն սկառտական ոգիին հակառակ է:

Բանակումի շրջանին մէջ, անպէտք ու աղառոտ բաներ մի ձգեր, առողջապահնութեան դէմէ:

Կրակին կատարելապէս մարած ըլլալուն մինչեւ որ փատահ չ'ըլլաս մի մեկնիր:

Ծուլութիւն մի ըներ և մի սպասեր որ ընկերներդ միայն աշխատին:

Երր գիշերը ընկերներդ կը քնանան, անոնց կատակ կամ չարածիճութիւն մի ըներ և վրանին շուրջ խաղեր մի սարքեր:

Վրանի մէջ եղած ատենդ, ընկերներուդ հրամայելու գէշ սպառութիւնը մի ունենար, եթէ անոնց օգնութեան կը կարօտիս, ազնուութեամբ ինդրէ: Եթէ կ'ուզես ընկերդ

լաւ ճանչնալ, պէտք է անոր հետ վրանիս: Բանակումը ծախքի չի կարօտիր, բնութիւնը քեղի շատ մը բաներ ձրի կուտայ, փայտ, ջուր, պտուղ ևն:

Ի բնէ տկար ըլլալուդ համար, մի վարժնիր, եթէ դեղ կը գործածես, նետէ զանոնք, գնա շնչէ մաքուր օգը և քիչ ատենէն բացողեայ կեանքը և արեւու ճառագայթները, քեզ բժշկին կարօտ չը պիտի ձգեն:

Բանակումի համար լաւ ընտրութիւն մը ըրած ըլլալու համար, շատ հեռուները երթալը կարեւոր չէ, 10—15 քիլոմետր հեռաւորութիւն մը շատ նպատակայարմար է:

Երկու բուրդ շապիկ, երկու վերարկուէն աւելի կարեւոր է, հետդ նոր հագուստ մի առներ, միչտ գործածուած՝ բայց մաքուր և լուկարուած թեթեւ բրդեղէն հագուստ տու, գոց գոյներով աւելորդ հագուստեղէններէ խուսափէ, մուճակ մի առներ, այլ թեթեւ և պարզ կիսակօշիկ:

Մի մոռնար բանակելիք տեղւոյդ քարտէսը առնել, այդ շրջանին մէջ գանուող գիւղերը ուսութեամբելու համար:

Նոյնպէս գրապանի տետրակ մը տու, որուն մէջ անունդ և մականունդ գրուած ըլլայ:

Եթէ վրանէդ հետու եղած ատենդ թրջուիս և ուրիշ հագուստ չունենաս, անմիջապէս հանէ և լաւ մը քամելիք վերջ դարձեալ հագիր, այն ատեն աւելի տաք պիտի զգաս:

Սկառտաները հետեւեալ ծանօթութիւնները պէտք է լաւ նկատի առնեն, անհատական հոգերու վրայ բանակումի պարագային:

1. Առանց տիրոջմէն հրաման առնելու մի վրաներ:

2. Առանց հրամանի ծառ մի կտրեր, պըտուղ մի բոցներ և ինկած ծառերն ալ կրակի համար մի գործածեր:

3. Առանց հրամանի կրակ մի վառեր, եթէ հրաման ալ առնես ծառերու արմատներուն մօտ մի վառեր, երբ գործդ վերջանայ նայէ որ մինչեւ վերջին կայծը մարես: Իրական կրակ մարողը հողը կամ ջուրն է:

4. Մեկնելու պարագայիդ պարաէզը կամ դաշտը իր առջի վիճակին մէջ յանձնէ:

5. Վարձքի կամ չնորհակալութեան փոխարէն, եթէ հողատէրը աշխատող ձեռքերու պէտք ունի, օգնէ

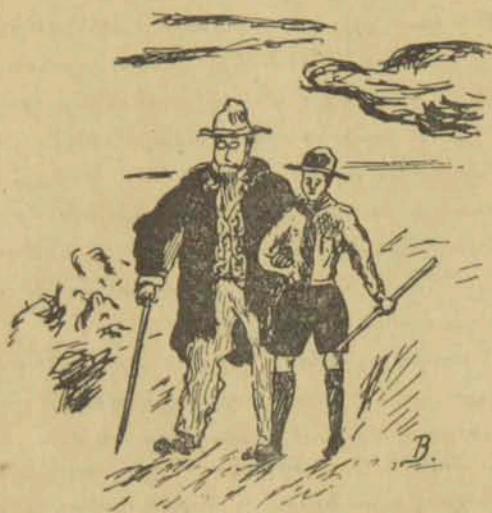
հալայ, (իռումամիա)

ԳՐԻԳՈՐ Մ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ (*)

(*) Հ. Մ. Յ. Ի հիմադրիներէն եւ ընդհ. սկառութիւնը առաջարկեալ որ ներկայիս մեզմէ հեռու նումանիա կը գտնուի եւ սակայն չը մոռնար ԳՈՐԾ ը:

ԱՍՊԵՏԱԿԱՆ ՈԳԻՆ

Մեր բաղձանքներէն մէկն ալ է՝ մեր մէջ



մոցներ այն օրէնքներէն՝ որոնց կը հպատակէին ժամանակուան ասպետները և որոնք այնքան աղդեցութիւն գործած, ընդունելութիւն գտած են իրենց ցեղին նկարագրին վրայ:

Դժբախտաբար կարգ մը երկիրներու մէջ ասպետական ոգին մեռցնող միջոցներ ստեղծեցան. սակայն ճարոնի մէջ ընդհակառակը կ'աշխատին առապետական ոգին աղոց մէջ կիրարկելով սովորութիւն դարձնել:

Մեր նպատակը նոր սերունդը կրթելէ աւելի, ինքնիրեն կրթուիլ սորզեցնել է:

Ասպետական ոգին իւրացնելու համար տղան կարօտ է ամէն տեսակ իմացական, բարոյական և ֆիզիքական զարգացումի. ասպետականութիւնը կը պահանջէ կարգ մը առաւելութիւններ, յատկութիւններ, ինչպէս՝ անձնուիրութիւն, հաւատարմութիւն, պատիփ բժախնդրութիւն, բաղաբավարութիւն, բազութիւն, կամք, բարի կամեցողութիւն: Առնք կարելի է իւրացնել զանազան փորձերու միջոցաւ ալ ինչպէս՝ «բարիքի շաբաթ» յայտարարել: Այս առաքինութիւնը ի գործ դնելու համար պէտք չկայ մեծ ձեռնարկներու դիմելու, տոփթը միշտ կը ներկայանայ, ամեն տեղ, ամեն ատեն, այսպէս՝ երբ հանրակառքին մէջ ենք, մեր տեղը միշտ պէտք է յատկացնել կիներու, ծերերու կամ տկարներու. երբ սկառատի արագով ենք և մեզի աստիճանակից սկառատի մը կը հանդիպինք, ինչ աղդի ալ պատկանի, ջանանք մէնք առաջ բարեւ տալ իրեն:

Մէկու մը ասպետական ոգի ունենալը շատ

դիւրութեամբ կարելի է հասկնալ, ինչ պարագայի մէջ ալ գտնուի. օրինակ իր քալուածքէն, նայուածքէն, խօսուածքէն, կամ բարեւելու ձեւէն:

Այս խորագիրս, որ սկառատութեան մեծ մասը կը պարունակէ, եթէ ոչ ամբողջը, ունի բազմաթիւ գլուխներ ուսուցանելու համար, ատոնց մասին առանձին խօսիլը այստեղ կարելի չէ, ատիկայ կը վերապահենք մեր սկառատերուն, որոնք կրնան իրեւ անհրաժեշտ դասախոսութիւններ, իրենց նիւթ ընել, և մանրամասնութեամբ բացատրել՝ մէջ բերելով բազմաթիւ օրինակներ պատմութեան ձեւով:

Ժամանակուան ասպետները պետութեան մեծամիջներն էին, իրենց հետեւորդներն ալ գլխաւոր դերակատարները: Պատերազմի ժամանակ ասպետները միշտ առջեւ ինկած կ'առաջնորդէին իրենց խումբերը դէպի պատւոյ դաշտ. ու այն տեղ իրենք օրինակը կուտային թշնամիին դէմ անյաղթ մնալու: Խոկ խաղաղութեան միջոցին ասպետները ամեն տուաւու կը մեկնէին բարի գործ մը կատարելու համար: Անոնք կ'օգնէին բոլոր պէտք ունեցողներուն, բայց մասնաւորաբար կիները ու տղաքը առնոց հոգածութեան առարկայ էին. իրենց հետեւորդներն ալ նոյնպէս կը վերաբերուէին ու միշտ պատրաստ էին տկարներուն ցաւերը ամպրոլու:

Սկառատութեան մէջն ալ նոյն դրութիւնն է որ կը տիրէ՝ ասպետներու տեղ մենք ունինք առաջնորդները, և հետեւորդներուն տեղ՝ ըսկառւուները, որոնք պէտք են միշտ հետեւիլ իրենց առաջնորդներուն, հնագանդօրէն, հաւատարմօրէն, վատահ ըլլալով թէ իրենց այդ երեց եղբայրը զիրենք կ'առաջնորդէ միշտ ուղիղ ճամրէն դէպի ճշմարիտը, դէպի խէպի խտէալը:

Ասպետական ոգին ուսումնասիրելով, յարմար է որ սկառատական տեղեակ ըլլան ժամանակուան ասպետներու դաւանանքին. սկառատական դաւանանքն ալ մօտ է իրենցինին. միայն թէ սկառատներունը աւելի ձեւաւոր ու մեր սովորութեանց համապատասխան է:

Ահա թէ ինչ է ասպետներու դաւանանքը:

1. «Միշ պատրաստ եղեր, զրահապատ, բացի դիշերը երբ կը հանդչիս»:

2. «Օգնէ ալքատին և պաշտպանէ անկառողը»:

3. «Մի ըներ այն բանը որ կրնայ մէկը վի-

րաւորել կամ նախատել»:

4. «Պատրաստ եղիք հայրենիքիդ պատութեան համար կռութեաւ»:

5. «Ի՞նչ որ աւ ընես, ջանայ պատուաւոր ելլել ըրած գործիդ մէջէն»:

6. «Երբէք մի զրժեր տուած խօսքդ»:

7. «Հայրենիքիդ պատիւր միշտ անաղարտ պահէ, նոյն իսկ կեանքիդ գինովը»:

8. «Պատով մահը նախնարէ, ամօթալի կեանքէ մը»:

9. «Վարժուէ կատարել ամենէն դժուար ու համեստ աշխատութիւնները, լաւ տրամադրութեամբ և բարի կամեցաղութեամբ. ինչպէս նաև միշտ բարիք ըրէ»:

Ասոնք են ասպետներու գլխաւոր օրէնքները, որոնք կարելի է ամփոփել երկու բառի մէջ՝ Բարձաձի՛ր, Բարձացն'ր

ԹԻՄԷՆ ՊԷՐԷԿՑԵԱՆ

Ն Պ Ա Տ Ա Կ Ը

Քաղաքակիրթ ամէն երկրի մէջ սկառութիղմը մուտ գործած է այսօր և ո՛չ ոք պիտի կրնայ ժխտել թէ ապագան որքան հրաշալի անակնականներ պահած է և թէ անտարակոյս ենք որ հոկայաքայլ յառաջդիմութիւն և յաջողութիւն պիտի ունենայ ան:

Եւ տակաւին կան մարդիկ որ կը հարցնեն թէ «ի՞նչ է սկառութիղմը»:

— Սկառութիղմը՝ ներկայ մանուկէն ապագայ պատուաւոր քաղաքացին պատրաստելու նշարիտ սկզբունքներն ունեցող և բացօքեայ կեանքով, առողջութիւն, կորով, զուարթութիւն և գրական դաստիարակութիւն պարգեւող կրթութիւնն է:

Սկառութական շարժման բուն նպատակն է նոյնպէս դաշտային խաղերով և ֆիզիքական պէսպիսի շարժումներով տղուն մտային կարողութիւնները զարգացնել:

Միացեալ Նահանգաց նախկին նախագահ Մր. Ռուգէլթ ըսած է. «Ոչ մէկ համակրութիւն կը տաձեմ անոնց հանդեպ որոնիք բամպակի մէջ կ'ապրեցնեն մանուկները. բնութեան ծոցը ապրող մարդը կեանի պայքարին մէջ միշտ յանդրող կը հանդիսանայ»: Այս անձը որ սորված է միշտ ինքը հայթայթել իր պէտքիրը — ինչպէս կը պատրաստուի ըլլալ սկառութիւնուրեք աշխատանք կայ իրեն համար:

Դիտեցէ՛ք բնութեան հրաշալի գեղեցկութեանց մէջ ապրած մարդ մը: Ան օժտուած է աշխատախրութեամբ, ազատ կ'ուղէ ըլլու և նախաձեռնութեան ոգի ունի. հաւատարիմ է իր ընկերներուն, հաւատարիմ է իր հայրենական դրօշին: Եւ պէտք է խստովանիլ որ սկառութիւնը բացօքեայ կեանքին մէջ այսպիսի հրապոյր մը կայ զոր չի կրնար լքել անդամ մը որ զգացած է զայն:

Ի՞նչ կայ աւելի քաջալերական, եթէ ոչ մտածել որ մեր սկառութ պատանիները կ'ապրին

բնութեան ծոցին մէջ՝ հեռու քաղաքին ապականող մինուրութեամբ՝ և նոր ու առողջ գաստիարակութեամբ մը կը պատրաստուին ըլլալ վաղւայ ազնիւ ազգային անհամները:

իզմիր

ԶԱԻՆ ՅԱԲԷԹԵԱՆ

ՇՐՋԱԼԱՅԵՑՈՒԹԻՒՆ

— օյցօս —

Տամիրեօթը տարի առաջ՝ 1904 Անպահմբեր ամսուն, Գանատայի մէջ, Քինկ կոչուած սպիտակ ցեղէն մարդ մը, կանգ առաւ կարմրամբթներուն յատուկ բնակավայրի մը առջեւ, դէպի անապատը իր ճամբորդութիւնը շարունակելէն առաջ կարենալ հանգստանալու համար:

Հետք չուն մունէքը, որ սակայն չէր ուղէք հետեւիլ, ոչ ալ հնազանդիլ իրեն: Այս պղտիկ դէպքը յատկանշական թուեցաւ հոն կարմրամբթներէն տղու մը, որ գնաց պատմելու իր ընտանիքի մեծերուն:

Այս դէպքով հետաքրքրուեցան և երբ շրջականներէն հնդիկ մը կ'անցնէր պատմեցին անոր. հնդիկը դիմել արւաւ որ այդ տեսնուած սպիտակ մարդը մէկ չէր, այլ երկու հոգի ըլլալու էին որովհետեւ լսած էր թէ երկու օտարական միասին ձեռնարկած էին այս ճամբորդութեան:

Այս վերջինը քննութեան սկսաւ և այցելելով Քինկի ապատանարանը, կրակի մոխիրներուն մէջ մարդկային ոսկորներ գտան, նոյնպէս մօտակայ ճախճախուտի մէջ գտնուեցաւ տղուի մը որ կը պարունակէր զոյգ մը կօշիկ և բազմաթիւ իրեղէններ:

Ասոնց վրայ Քինկը ձերբակալեցին, դատեցին զայն որպէս իր ընկերոջ սպաննիչը, այս պարագան հաստատելէ վերջ արժանի պատժին՝ մահուած դատապարակեցին զայն: Ահա՛ կը տեսնուի որ ոճրագործ մը ճանչուեցաւ չնորհիւ պղտիկ տղու մը որ շրջանայիաց եղաւ և շունի մը ինդիրը զինքն զըտղեցուց:

Մանրամասնութեանց ուշադիր ըլլալով սկառութները կնան մեծ օդտակարութիւն ունենալ գտնելու համար՝ կորուած առարկաները, կենդանիները և մարդիկը:

Սերունդները կը ծնին և կը մեռնին, սուվորութիւնները կ'անցնին և կը մոռցուին, այսպէս է որ աշխարհ կը գառնայ, բայց հետեւը եւ նեանները կը մնան և ո՛վ որ լաւագոյն կը գործածէ իր աչքերը, կը դիտէ իր շարջը, աւելի իմաստուն և գիտուն է քան ուրիշներ:

Լլանք իսկական սկառութներ՝ միշտ դիտող և գիտնանք թէ ի՞նչ կ'անցնի կը գառնայ և ի՞նչ անցած է մեր չուրջը:

Պատրաստ

Թարգմանեց Ա. Գ.

Մարմնակրբան

ՖԻԶԻՖԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՕԳՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Տարիներէ ի վեր, կրթական ու մանկավարժական թերթերուն արձագանքած ամենակարեւոր հարցերը տակաւին զոհացուցիչ լուծումի մը չեն յանդած, նոյն իսկ զանազան քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ, ուրատեղ կրթական գործը իր բոլոր պարագաներով համեմատաբար աւելի բաղձակի վիճակի մը հասած է, տակաւին արդի գաստիարակութեան սկզբանքներուն, մեթուներուն շորջ գժգոհութիւններ ու քննադատութիւններ չեն դադրած: Չե՞նք գիտեր սակայն թէ մինչեւ երր բոլորի արտայայտութիւններ պիտի ըլլան ներկայ դպրոցական գաստիարակութեան դէմ:

Մեր նպատակը, դպրոցական գաստիարակութիւնը ընդ-հանուր վեր-լուծման մը նիւթ ընել չըլլալով՝ դըպ-րայական առողջապ հու-թեան տար-րիր ձեւերուն ու մեթունե-րուն լրացու-ցիչ մէկ մասը կազմող մարմ-ն ակ ըր ու -րեան վրայ մի քանի խօսք ըսել է:

Ինչպէս որ մտային գաստիարակութեան մէջ միտքը ու անոր տարեր երեւոյթները խարիսխ ընդունուած են, այնպէս ալ ֆիզիքական գաստիարակութեան մէջ մարմինը ու կազմը ւածէր իր խարիսխ ընդունիլ պէտք է:

Մտային չափազանց յոգնութենէ յոռաջ կուգայ մկանունքներուն ընկնծումը, մարմնի ծըռութիւնը ու ոսկորներու տձեւութիւնը, մարմինը, կատարեալ կազմաւորութիւն (Mechanism) մը ըլլալով պէտք է ամէն մէկ օռկան իր պաշտօնը կատարէ, եթէ որոյ ժամանակին՝ անդամները ու մկանունքները իրենց համար անհրաժեշտ եղած մնունդը չեն ստանար, ցաւալի, միայնգամայն վասնգաւոր հիւանդութիւններու տեղի կուտայ:

Այս առթիւ պէտք է լուրջ նկատողութեան առնել մեր դպրոցական ծրագիրներու չափազանց ծանրաբեռնութիւնը: Շարժումներու կամ հանգստեան յատկացուած ժամանակի ինայուղութիւնը ու անբաւականութիւնը, որոնք կը տիրեն ներկայիս վարժարաններու մէջ, մտաւորական թուլութիւնը, նեարդային չափազանց գրգռութիւնը, մտքի յոգնածութիւնը այդ գրութեան աչքի զարնող հետեւանքներն են:

Ցարդ մեր պաշտօնին բերաւմով աեւսած ենք, որ երախաններ ու երիտասարդներ, որոնք չեն դաստիարակութիր ֆիզիքալէս, այն դպրոցականները որոնք չեն մասնակցիր մարզական խաղերուն կամ դասերուն. իրենց

ամեն օր եայ կեանքին մէջ մի օր ի նակ կ'ընթանան: Ուրեմն իրականութիւն մէն է որ ֆիզիքական դաստիարակութեան դպրոցարման այդ ըլլաջանները, ուրեղ ոց համար մտաւորական անկման ըլլաջանները պիտի ըլլան:

Արդ, ի՞նչ առաւելութիւններ ունի ֆիզիքական դաստիարակութիւնը, մարմնավարժութիւնը կամ մարմնահարզութիւնը:

Նախ, ֆիզիքական այս կրթութիւնը կը նպաստէ առողջութեան:

Երկրորդ, մարմնակրթութիւնը՝ դպրոցէն ծագում առած մտքի յոգնածութեան՝ միակ դարմանն է:

Մարմնակրթութեան մէկ զօրեղ յատկութիւնն ալ նկարագրի փոփոխումն է, անոպայ, անկարգ ու անկարգապահ աշակերտները կը նան կանոնա որ ու դպրոցական օրէնքներու հպատակողներ դառնալ, մարմնամարզի պահուն վարիչ ուսուցիչն կողմանէ կը պահան-



1921 ի Տարեկան բնդիանուր մրցումներէն տեսարան մը

ջուի անպայման հնազանդութիւն ամէն մէկ թելադրութեան ,ուշադրութիւն ընելու պարտաւորութիւն , երբոր այս պահանջքները կը կատարուին տղոց կողմէ , անոնց մէջ կ'ոկսի օրէնքին առջեւ խոնարհելու պատրաստակամութիւնը , նոյնպէս կամքի գօրանալը :

Ուրեմն պէտք է ըսենք որ մարմնածարզը ամէն մէկ երախային կը սորվեցնէ մարմինը կամքի աղդեցութեան տակ դնել : Այս տեղ կրնանք զանազանութիւն մը դնել զինուորական ու դպրոցական մարմնավարժութեան մէջ :

Դպրոցական — ֆիզիքական դաստիարակութեան մէջ , ամէն մէկ ուսանող պարտի իր կամքի աղդեցութեան տակ դնել մարմինը , մինչ դեռ զինուորական մէջ մարմինը ուրիշ ին կամքին աղդեցութեան կ'ենթարկուի :

Նոյնպէս խաղերու ու մարմնակը թակ անտարբեր եղանակներու գործադրումի ատեն կրնանք աշա-



ԲԵՐԱ-ԵՒԵԼԻ ՄԱՍՆ. VI ԽՈՒՄԲԻ ՍԿԱՌՆԵՐԸ (ՎԵՆՏԿ. ՄԱԽԹԱՐԵԱՆ ՎՐԺ.)

կերտներուն հետ մտերմանալ ու անոնց կեանքերուն վրայ ծանօթութիւններ ստանալ :

Զուարձալիքներու միջոցաւ կրթել լաւագոյն է , նոյն պահուն աշակերտը իր ուսուցիչն հանդէպ տարբեր սէր մը ունենալով առանց վարաներու կը բանայ իր սիրտը , կրնայ ճիշդ նոյն վայրկեանէն երախաններուն խիստ վտանգաւոր սովորութիւններուն տեղեկանալ ու զգուշացնել աղդեցիկ յորդորներով , լուրջ ուսումնասիրութիւն պէտք է ընել աշակերտաց վրայ , իւրաքանչիւրն առանձին զննելով :

Մարմնակրթութեան տարբեր մէկ օգտակարութիւնն , ալ կրթիչ խաղերու միջոցաւ , աշակերտաց մէջ իբր մարդկային ընկերութեան անդամներ , պարտականութեան ու իրաւունքի գաղափարը զարգացնելն է , ամենի մեջին նույն ամենի համար:

Հասարակական կեանքի այս գեղեցիկ ըսկզբունքի հիմը կը դրուի միաբանական խաղերու մէջ , կը տեսնենք աշակերտաց ամենօրեայ ընթացքին մէջ տարբեր փոփոխութիւններ , վարժարանին մէջ կը դատուին աղքատ և ունեւորներ , հալարտ ու խոնարհներ , խաղուտ ու համարձակներ , իւրաքանչիւրը տարբեր յատկութիւններ ու չարժումներ կը ցուցնէ , մէկը կ'ատէ միւսին խաղնոտութիւնը , միւսը կ'արհամարէ ուրիշ մը որ աղքատ է , մէկը հապատու գոռող է , որովհետեւ իր ընկերներէն աւելի յառաջադէմ է դասերաւն մէջ , աշակերտներուն մէջ եղած այս զանազանութիւննը տեղի կուտայ վիճարանութիւններու և վէճերու , այսպիսի պարագաներուն , դաստիարակ ուսուցիչները մեծ պաշտօն ունին կատարելիք , ներշնչելով անոնց

հաւասարութեան ոգին հարուստ ու չքառորին անխտրութիւնը կամ արկարներուն մէջ չը դնել զանազանութիւն , իւրաքանչիւր աշակերտ պէտք է հասկնայ թէ՝ հաւասարութեան գաղափարը կը տիրէ ուսուցչական մարմնի մէջ :

Այս ամենակա-

րեւոր սկզբունքը կրնանք դիւրաւ գործածել երբ ուսանողներուն խաղերուն ընկերանանք , միեւնոյն քաջալերութիւնը , հոկողութիւնը ու խնայողութիւնը չզլանալով :

Պիտի տեսնենք որ կրթիչ խաղերու , այս սինքն ֆութազոլի , վազելու ցատկելու մրցումներու և այլն . այս տեսակի բոլոր վարժութիւններուն միջոցաւ որոնք մանուկներուն , երիտասարդներուն մեծ ճիգ կամ շատ անշարժութիւն չեն պատճառեր , պիտի արթըննայ անոնց մէջ , նմանողութեան , մրցումի , խիստ գիտակցական հնագանդութեան , կարգապահութեան զգացումը , հասարակական զարգացման այս բոլոր շարժիչները գիտէ՞ք արդեօք ի՞նչ մեծ դեր կը կատարէ դպրոցական կեանքի մէջ :

Ահա մարմնակրթութեան այս բազմապիսի

օգտակարութիւններուն համար մեր ազգային և թէ անհատական վարժարաններու մէջ, պէտք է մեծ կարեւորութիւն ընծայենք անոր, պէտք է մարմինը ու անոր առողջապահական պայմանները լուրջ ուսումնասիրութեան նիւթը ընել, դասախարակիչ մարմնակրթութիւնը պէտք է ամեն օր աւանդուեի առնուազն կէս կամ մէկ ժամ տարրական, միջին ու բարձրագոյն վարժարաններու մէջ՝ առանց վնասելու զրոսանքներուն ու խաղերուն:

Հարկ կը տեսնենք այս տեղ յիշել մեծանուն Անգլիացի փիլիսոփային Herbert Spencerի իմաստալից մէկ խօսքը, «Մարդու նախ պէտք է ըլլայ լաւ անստուն մը, կրթուելէ առաջ պէտք է ապրիլ»:

«Մարդուն անստուկան ուժը կը կազմէ իր փառքերէն մէկը»:

Ուրեմն փիլիքական դաստիարակութեան հոգին պէտք է կանխէ ու տիրապետէ բոլոր միւս դաստիարակութիւններուն:

Սամարիա

Ս. Ս. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

ԻՆՉՊԻՍ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵԼՈՒ Է ԱԹԼԵԹԻԿ ՓՈՐՁԵՐՈՒ ԵՒ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ

(Բ. ՅՈՒՈՒԱՌ ԵՒ ՎԵՐՋ: Ա. ՄԱՍԸ ՏԵՍ ԹԻՒ 13)

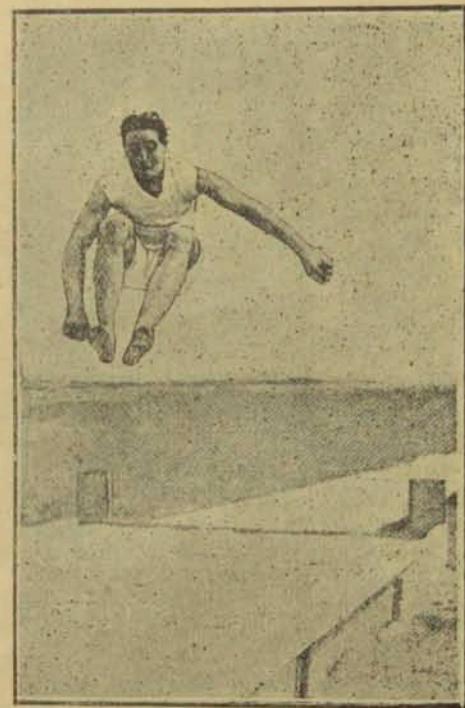
ՑԱՆԿԱՐԴԱԿ

Ցանկարչաւի մասնակցողներուն համար բարձրանասակ ըլլալը առաւելութիւն մը կրնայ ըլլալ, թէեւ կենսական չ'է: Ցանկարչաւի մէջ յաջողելու համար մարզիկ մը նախ արագավազ ըլլալու է, հետեւաբար նախ առագավազութեան և ճամբայ ելելու փորձերուն լուրջ կարեւորութիւն մը տալու է: Անկէ վերջ միայն մէկ ցանկի վրայէն դիւրութեամբ ցատկելու համար մէկ քանի անգամներ փորձեր կը կտարէ և երբ բաւական վարժ կ'զգայ ինքզինքը, այն ատենն է որ միայն երկու ցանկի վրայէն ցատկելու փորձ կ'ընէ և այս անգամ ուշադիր կ'ըլլայ որ երկու ցանկերուն միջեւ գտնուող հեռաւորութիւնը (9 մէթր) երեք քայլէն առնէ: Ցանկին վրայ շտա պէտք չէ բարձրանալ, անկումը սաստիկ կ'ըլլայ և վազքի արագութիւնը կը նուազեցնէ: Մարզիկը երկրորդ ցանկը անցնելէն վերջ 20—30 մէթր եւս կը վազէ և փորձը կը կրկնէ: Այսպէս մինչեւ 5 ցանկ կարելի է ցատկել և մնացեալ հեռաւորութիւնը վազելով կը լմնցնեն: Տարին մէկ քանի անգամ միայն ամրող ցանկերուն վրայէն ցատկելու փորձեր պէտք է կատարել, այն ալ չափանիշը

հասկնալու համար: Փորձառու մարզիկներու համար փարձերու շրջանը թէեւ նոյն է, սակայն անոնց անեղողութիւնը կարծ է: Օրինակի համար՝ սկսնակ մը հազիւ 5—6 դասերէ վերջ բաւական գոհացուցիչ ճամբայ ելելու արուեստին կը տիրանայ, սակայն հին մարզիկ մը մէկ կամ երեք դասէն կրնայ իր ձեւին տիրանալ և մէկ անգամ ալ մէկ ցանկի վրայէն ցատկելու փորձեր կատարելէ վերջ, աւելի շատ ցանկերու վրայէն կրնայ ցատկել: Սկսնակ մը ոչինչ կը շահի աճապարելով:

ՈՅԺ ԱՌԱՇ ԵՐԿԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՑԱՏԿԵԼ

Մասնաւոր ջղային կազմը կարեւոր է, արագավազութիւնը պայման չէ, սական կրնայ



Ոյժ առած երկայնութիւն ինչպէս կը ցատկեն յաջողութեան ազդակ մը ըլլալ: Լաւ ցատկող մը ըլլալու համար երեք կարեւոր կէտերու կամ գաղտնիքներու պէտք է տիրանալ: Նախ ոտքը նշանատախտակին յարմարցնել: Յետոյ, ոստումի ատեն բարձրէն թոփի, ոստումէն վերջ ոտքերը կարելի եղածին չափ առաջ նետել (սկիզբները թէեւ մարմինը գէպի ետեւ պիտի իյնայ, սակայն փորձով կարելի է ատոր առաջքը առնել:

Ի՞նչպէս ոսէր նշանատախտակին կարելի է յարմարցնել: — Աջ ոտքով նշանատախտակին 30 քայլ վազեցէք և աջ ոտքերնուգ տեղը նշան ըրէք: Քանի քայլի չափ եւս յառաջացէք և

աջ ոտքերնուղ վրայ կեցէք։ Աջ ոտքովիդ վազել սկսեցէք կամաց մինչեւ ձեր առջի նշան գրած տեղը և հոն անորջապէս որ հասնիք, ձեր վազքը կ'արագացնէք։ Շատ արագ մի վազէք չէք կրնար բարձրէն ցատկել, կամաց ալ մի վազէք, ոտքումնիդ տկար կ'ըլլայ, վազքի արագութիւնը փորձով գտէք, եթէ աջ ոտքերնիդ նշանատախտակին 30 քայլ անդին ըրած նշաններնուղ յարմարի, կոմնաւոր վազքով մը ճիշտ նշանատախտակին վրայ պիտի կոխէք։ Եթէ ոտքերնիդ չյարմարի, ձեր նշանները կրնաք քիչ մը հեռացնել կամ մօտեցնել։ 5—6 դաս պէտք է զահել, նշանատախտակին վրայ լաւ մը կոխել սորվելու համար։

Խօնչակս բարձրանալ։ Նշանատախտակին 3 մէթրի չափ անդին մէկ մէթր բարձրութեամբ ցանկ մը ըրէք (վրան չուան պէտք է ըլլայ) և փորձեցէք այդ բարձրութենէն անցնիլ։ Որքան բարձրանաք, այնքան հեռուն կրնաք երթալ։ 3—4 դասէն ասոր ալ կարելի է վարժուիլ և յետոյ Գ. շրջանը կ'սկսի և ամենէն ալ կարենորն է։ անգամ մը որ ոտքերնիդ լաւ մը յարմարի, բարձրէն կը ցատկէք, ձեր ցատկելու արուեստին լրբ լրացուցիչ մաս ոտքերնիդ կարելի եղածին չափ առաջ նետելու փորձեր կրնէք և ժամանակի ընթացքին կը յաջողիք, եթէ ընդունիք թէ ձեր գլուխը խելացի և փորձուու միտքեր և մորդիկ կան, անոնց հարկ է հնազանդիլ։ Երբ անձնասէք էք չէք յաջողիք։

ԵՐԵՔ ՔԱՅԼ ՑԱՏԿԵԼ

Նախ մէկ քայլի վարժուեցէք և յետոյ սկսեցէք երեք քայլի փորձերուն։ Երեք քալի մէջ Ա. քայլը շատ մեծ պէտք չէ տռնել, մարմինը կը ցնցուի և երկրորդ քայլը փոքր կ'ըլլայ։ Պէտք է աշխատիլ որ ամենալժուարինը եղող երկրորդ քայլը փոքր չ'ըլլայ։

ՈՅԺ ԱՌԱՄ ԲԱՐՁՐՈՒԹԻՒՆ ՑԱՏԿԵԼ

Երկայնահասակ ըլլալը առաւելութիւն մըն է, թէեւ կարճահասակ լաւ ցատկողներ ալ կան։ 3—6 ոտք հեռուէն ջանացէք ցատկել։ Ցատկելու ձողին ստորոտէն 3—6 ոտք հեռուն նշան մը կը դնէք, այդ նշանէն 30—40 քայլի չափ կը հեռանաք և անկէ ձամբայ կ'ելէք։ Ցատկելու ձողին ոյժով մի մօտենաք։ Լաւ է որ քայլերը քիչ մը մեծ առնէք։ Եթէ

աջ ոտքով կը ցատկէք, նախ ձախը վեր կը հանէք, աջը անմիջապէս անոր կը յաջորդէ և ձողին վրայէն կ'անցնիք մարմինը դէպի աջ դարձնելով։ Այս շատ գժուար փորձ մըն է, սակայն կարելի է վարժուիլ և այս ձեւով միայն կարելի է բարձրագոյն արդիւնք մը ձեւոք բերել։ Շատ բարձր մի ցատկէք փորձերու միջոցին, սակայն ուշադրութիւն ըրէք որ լաւագոյն ձեւով ցատկէք։ Ցետոյ կամաց կամաց կը բարձրացնէք։

ԶՈՂՈՎ ԲԱՐՁՐՈՒԹԻՒՆ ՑԱՏԿԵԼ

Զողով լաւ ցատկելու համար նախ պէտք է բանելու ձեւին տիրանալ։ Ցետոյ ոտքը յարմարցնելու փորձեր պէտք է ընել։ այս փորձերը ոյժ առած բարձրութիւն ցատկելուն նման են։

Զողը կը բռնուի զօրաւորագոյն ձեռքը ամենէն վեր, իսկ միւսը 30 սանթիմի չափ աւելի վարէն։ Զողը անմիջապէս որ ցատկելու փոսիկին կը դարնէք, վարի ձեռքը վերինին



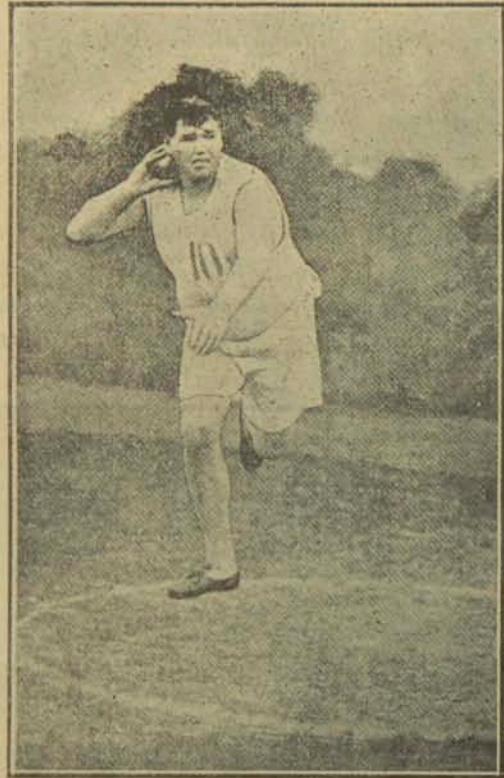
Չողով ցատկելու մէջ՝ ողը բարձրանալէ տռաջի դիրքը

քովը պէտք է սահեցնէք և քաշուելով օդին մէջ բարձրանաք և ձեր ոտքերը ցատկելու ձողին վրայէն զուգահեռական կերպով անցնէք և յետոյ ձեր ձեռքը թող տաք քիչ մը դէպի ետ հրելով որ պէսզի ինկած ատեննիդ ձեռքերնիդ որ և է տեղի չզարնուի։ Ցատկած միջոցնիդ երբ ձողը փասխն մէջ կը դնէք, ուշադրութիւն ըրէք որ մարմիննիդ հողին հետ ուղիղ անկիւն մը կազմէ, որովհետեւ եթէ մարմիննիդ ուղիղ անկիւն մը մեծ անկիւն կազմէ, ցատկելու ձողին հողին բաղխումէն մարմիննիդ դէպի ետ կը նետուի, իսկ եթէ ուղիղ անկիւնին փոքր անկիւն մը կազմէք, լաւ չէք կրնաք

քաշուիլ և բարձրանալով ցատկել։ Ուրեմն, նախ բռնելը սորվեցէք, յետոյ ձողը փոսին յարմարցնելը, լաւագոյն դիրքի մէջ, յետոյ քաշուելով նետուիլը։ Առաջին քայլերնուղ 3-4 դաս յատկացուցէք սկիզբները ձեր կարողութեան համեմատ։

ԳՈՒՆԴ ՆԵՏԵԼ

Գունդը ոչ թէ ափին մէջ, այլ մասներուն ստորոտին վրայ պէտք է բռնել և նետելու



ԳՈՒՆԴԸ ԽՈՂՔԻ ՊԷՏՔ Է ԲԱՇԻ

տեղ պէտք է նրել։ գունդը կ'սկսի ականջին տակէն և ուսին վրային, երբէք գլխուն ետեւը պէտք չէ տանիլ։ Նետած ատեննիդ գլուխնիդ ուղիղ բռնեցէք և մարմիննիդ կրցածնուղ չափ դէպի յառաջ հրեցէք։ Սկիզբները շրջանակէն դուրս կ'իյնաք, սակայն փորձով կը սորվիք։

Սկիզբները առանց ոյժ առնելու և պատշաճ ձեւով նետելու փորձեր ըրէք։ Յետոյ ձախի վրայ կենալով նետած ատեննիդ աջերնուղ վրայ ցատկելով նետել փորձեցէք։ Յետոյ, առանց գունդի ոյժ առնելով նետելու վարժուեցէք։ Ոյժը այսպէս կ'առնուի։ Աջ սոտքերնուղ վրայ ամուր մը կը կենաք, ձախ սոտքերնիդ և ձեռքերնիդ ձեզ համար լաւագոյն դասուած եղանակով և ուղղութեամբ կը շարժէք։ Մէկ երկու շարժումէն վերջ, աջ սոտքերնիդ ծռելու

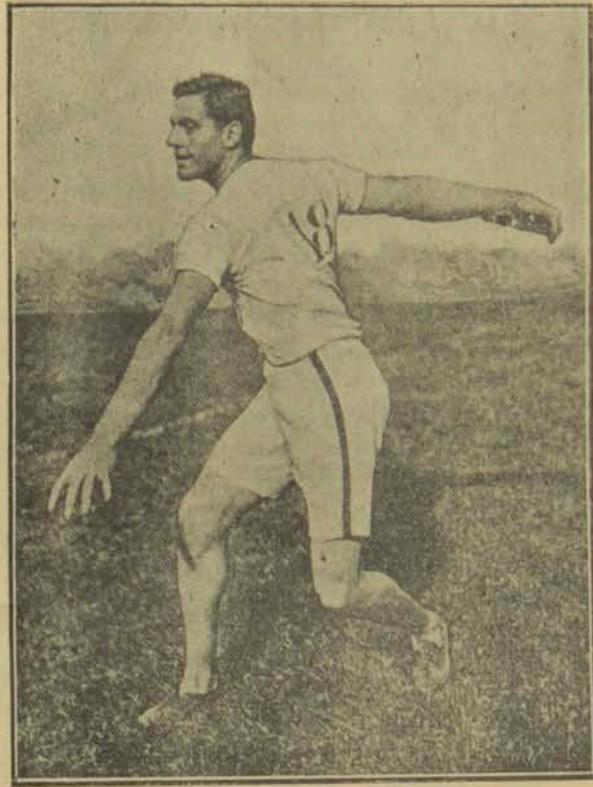
պէս կ'ընէք և աջ սոտքերնուղ վրայ դէպի քայլ մը առաջ կը ցատկէք, ձախ սոտքերնիդ անմիջապէս գետին կը դնէք, գունդը կը հրէք, ձեր աջ սոտքին վրայ իյնալով։ Գունդը բարձրէն նետել ջանացէք։ Առանց գունդի ոյժ առնել վարժուելէ վերջ միայն գունդով ոյժ առէք և նետեցէք։



ԹԻՉՎԻ ՊԷՏՔ Է ԿԵՋԱԾ ԵՐԿԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՑԱՏԿԵԼ ՍԿԱՒԱՌԱԿ ՆԵՏԵԼ

Երկայնահասակ, մանաւանդ ձեռքի մատները միծ ըլլալը բաւական առաւելութիւն մըն է։ Սկաւառակը լաւ նետելու գաղտնիքներն են, սկաւառակը ձեռքի մեծագոյն տարածութեան վրայ բռնել, այսինքն՝ մատները սկաւառակին եղերքէն չատ անցնելու չեն։ Սկաւառակը պէտք է բռնել և նետել բռնուած կողմին հակառակ մակերեսը հողին զուգահեռական ուղղութեամբ։ Սկաւառակը ոչ չատ ցածին և ոչ ալ չատ բարձրէն նետելու է։ միջին չափը փորձով և խելքով կարելի է որոշել։ Սկաւառակը օդին մէջ սաւառնած միջոցին, մատով սկաւառակը ինքնիր վրայ դէպի աջ դարձնելով նետելու է, միջտ մակերեսը հողին զուգահեռական։ Նետելու երբ կը պատրաստուիք, աջ ձեռքերնիդ ձեր մարմնոյն ուղղուայեաց պէտք է ըլլայ։ Նետելէն առաջ՝ աջ ձեռքերնիդ կարելի եղածին չափ հատարէք և ապա նետեցէք, մարմիննիդ կարելի եղածին չափ դէպի յառաջ ծռելով։

Գալով սկաւառակի փորձերուն, նախ մէկ քանի անգամներ առանց ոյժ առնելու կանոնաւոր նետելու պէտք է վարժուիլ: Յետոյ փորձերը շարունակել ձախ ստքերնուդ վրայ



Սկաւառակի ինչպէս պէտք է բռնել և նետել

կեցած և նետած ատենիդ ձախ ստքերնիդ վեր կը հանէք և աջերնուդ վրայ կը նկախէք: Այս ալ լաւ մը սորվելէ վերջ դառնալ կը սորվիք: Դառնալու համար նետելու շրջանակին յիշուակողմը կը կենաք, սկաւառակը 2—3 անգամ դէպի յառաջ և ետ կը շարժէք ոյժ առնելու համար, յետոյ ձախ ստքերնուդ վրայ մարմիննիդ շրջանաձև կը դարձնէք, աջ ստքերնուդ վրայ կ'ինաք, ձախերնուդ վրայ նետել կ'սկսիք և աջերնուդ վրայ կը ցատկէք:

ՆԻՉԱԿ ՆԵՏԵԼ

Լաւ նիզակ նետելու գաղտնիքները հետեւալներն են. նիզակը բռնել՝ բժժամատը և ճկոյթը վարի կողմը, իսկ միւս երեքը վրայի կողմը: Ոյժ սուած ատեն աջ ձեռքը (իթէ ձախով կը նետէք, ձախ ձեռք'րնիդ) նիզակին

կարելի եղածին չափ զուգահեռական բռնել և ջանալ որ նիզակը հողին հետ իր Յ0 աստիճաննոց անկիւն մը կազմէ: Ոյժ առնելէ վերջ, նիզակը նետել ուղղակի գլխուն վրայէն, ձեռքը փոխանակ կողմնակի շարժելու, ետեւէն դէպի գլխուն վրայ բարձրացնելով նետել, ինչպէս ամերիկացիները կը նետեն պէյզ-պօլը: Այս կերպով նիզակը ուղիղ կ'իրթայ: Նիզակը շատ բարձրէն և շատ ալ ցածէն պէտք չէ նետել. միջին բարձրութենէ մը փորձեցէք: Եթի նիզակ նետելու կը պատրաստուիք՝ ազատ ձեռքերնիդ նիզակին ծայրին հետ զուգահեռական դէպի վեր բռնեցէք:

Նիզակի փորձերը նախ պէտք է սկսիլ առանց ոյժ առնելու նետելու փորձելով: Յետոյ ձախ ստքերուդ վրայ կեցած նետելով, աջ ստքերնուդ վրայ կը ցատկէք: Այս երկու փորձերուն լաւ մը ծանօթանալէն վերջ, նետելու հշանատախտակին 20—30 չափուած քայլ հեռուէն ոյժ կ'առնէք և ուշադրութիւն կ'ընէք որ ստքերնիդ յարմարի և յետոյ այսպէս օրսատօրէ կրնաք յառաջդիմել: Ուշադրութիւնը էք որ աջ ձեռքով նետած ատեննիդ աջ, իսկ ձախով՝ ձախ ստքերնուդ վրայ իյնաք:

Նիզակ նետելը շատ առողջապահական մար-



Նիզակ ինչպէս պէտք է բռնել

գանք մըն է, սակայն ամէն զգուշութիւն հարկ է ընել դաշտին վրայ, վտանգի մը տեղի չըտալու համար:

Վ. Ս. ՓԱՓԱԶԵԱՆ



ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հետևեալ տողերը Հ. Մ. Բ. Մ.ի կեզր. մարց-
թեան նախկին անդամներէն եւ ֆութպօլի 1920—1921ի
միկի խմբապետ, Պ. Եղուարդ Խաչատրյանի մէկ
նամակէն կը քաղներ: Մեր եռանդուն ընկերը, Ամե-
րիկայի մէջ խակ չի մոռնար իր սիրած նիւզը եւ Հ.
Մ. Բ. Մ.ը, շարունակելով հնա եւս ապրիլ սրցմէկի
մարտը եւ առողջարար կեանքը: Ծ. Թ.

Lumpo jw'ls,

... Գիտեմ որ դուք ինձմե՛ տեղեկութիւն կ'սպասէք. Տիթրօյթի մէջ սրոցի կեանքով շատ չեն հետաքրրքուիր, առեւտրական քաղաքը է, միայն պէյզուարը և բլիպի կը խաղան, եթէ Տիթրօյթ մնայի վարժարանի թիմէն պիտի խաղայի. բայց հիմայ Ալբիոն եկած՝ տեղւոյն Albion College ին բժշկեց. գիտական ճիւղին կը հետեւիմ Հաստեղի միակ հայն եմ և հետաքրրքուական անձը, տեղական և շրջանի թերթերը գրեցին իմ մասիս ըսելով որ հայ ուսանող մը Պոլսէն եկած և հազիւ քանի մը ամիս High School յանիւն տեղեւոյն բժշկական նախապատրաստական ճիշդին կը հետեւի:



ԵԳՈՒԱՐԴ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ
Ամերիկայի մէջ ծովային
մազանին միջացին
տակը, մեր Փութագոյի ժ
առն որ ես, Պոլիս Փութ
իրենց վրայ լաւ ազգեց
մերիկացիներու առջեւ
փալլը երեւաւ պէտք
դիտնաս որ յարգեն, ա
չեն տար քեզի Հակառ
լուս շատ մը բարեկամն
կը սիրեն դիմ

Տիթրով՝ Central Higt վարժարանէն երբ հը-
րամեշտ կ'առնէի Ալպիոն գալու համար, նախագահը
շատ ցաւ զգաց, խոստացաւ գործ ճարել ինձի որ
ըսմենինիմ, շատ ջանոցին զիս համոզել սակայն բա՛ի,
պէտք է երթամ թշութեան հետեւիմ ու հայրենիք
վերադառնամ, Մանաւանդ ֆութայի պետք շատ

յուսախար եղաւ որովհետեւ յաջորդ շրջանին համար զօրաւոր թիվ մը կազմակերպելու վրայ էր և իմ վը- րաս գրած էր յայսը: Ասոնք գրելով կ'ուղեմ հասկը- ցնել թէ մեր Հայերը, մասնաւորապէս հոս, Ամերի- կայի մէջ, ինձի կ'ըսէին (և կը կարծեն) որ հայ չե՞ս եղբայր, օտար ես, կարեւորութիւն չեն տար... ո՛չ բարեկամ կռւտան, եթէ իրենց հետ յարմարի գիտ- նաս:

Անցած օր, տարեկան Տոյ օ Վարի օրն է ըստ այլ խաղը տեղի կ'ունենայ երկու կարգերու մէջ որը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ մեր յուռան յաշելու մըցումը Այս մըցումը տեղի կ'ունենայ գետի մը եղերքը, կարգերուն մէջ զօրաւորագոյնները կ'ընտրուին, հաւասար թիւով և յուրին երկու եղերքը կը չար- ուին երկու գասարանները զատ զատ ու կ'աշխա- տին մին միւսը ջուրին մէջ բաշել: Մեր մըցումին բոլոր ուսանողաւթիւնը և բաղաքէն ահագին բազ- մութիւն խոնաւած էին, մեր գիմացի դասարանին յաղթեցինք՝ զանոնք գետին մէջ քաշելով որոնք թրջած մուկ գարձան: Մըցումէն վիրը բոլոր տղաքը շուկան շրջեցան ուրախութեան աղաղակներով: Հո- յու տեսակ բաներ կը թոյսատրուին, ամէն ոք, այր, կին, տղայ, ծեր կը հետաքրքրուին ու կը հասկնան սրուէն և ասոր համար չեն ծերանար, ամէն ոք տը- ղայ է, երիտասարդ է, մեզի պէս ծերութիւնը շուտ մը չեն բնութիւն:

Խնդրեմ գրեց էք ինձի Հ. Մ. Ռ. Մ.ի գործը ինչ
պիճակի մէջ է, քութզովը ինչ զուրի վրայ է հնահնու
«Հայ Ականոն» թերթը դրեց էք ինձի:

Albion, Michigan

ԵՐԱԽԱՐԴ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԱՍԱՑԱՆՔ

ՆՈՐԱՅՐԻ «ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ ԽՕՍԿԵՑՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՆԱՐԵՆ ԼԵԶՈՒԻ»:Հրատարակութիւն Պալենց Դրատան: Դին 50 դրուշ:

Տ. ՄՈՒՐԱՏԻ «ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԶԲՈՒՅԱՏՐՈՒԹԵԱՆ, ՆԱՄԱԿՈՂՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒ ՔԵՐԱՎԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅ-ԱՆԳԻ. ԼԵԶՈՒԻ»: Հրատարակութիւն Պալենց Գրատան: Գին 50 դրչ: Այս երկու հրատարակութիւնները ներկայ լեզուական պահանջընին գոհացում տալու համար կաթեւոր են բոլորին:

ԱՐԵԴ գրական-գիտական ամսագիր: Խմբագրութեամբ Սիմ. Յակոբեանի համելի եւ հիւթեղ պարունակութիւն: Թիւը 3.50 ֆրնգ. հասցէ «Areg» S. Hago-pian Vienne (Autriche,) VII. Mechitaristengasse 4.

ՀԱՅ ԵՐԳԵՐԸ Կազմեց՝ Վ. Սրուանծտեանց, ճայնացրուած ժողովրդական երգեր գեղատիպ: Գին 80 զրշկը գտնուի մեր մօտ:

ԿիլիկիԱ. ԵՐԳԱՐԱԿՆ, ԿՈՄԻՏՈՎԱ ՎՐԴ.Ի յառաջարա-
նով, 415 երգ՝ շրեղ կազմով, կեղրոնատեղի Կիլիկիա
Դրապաճուանոց. Բերք Գաարիսթան փողոց թիւ 37:

ԲԱՐՁՐԱՎԱՆՔ ամսեայ հանդէս, Հայ Արուեստի Եւ
Մտածման: Դին 25 դր. կեղրոնատեղի Պալենց գրա-
ռուն Զարմարցուար:

20,000 ՏՕԼԱՐ ԲՌՈՅԵԼՄԻՇՆԵԼ ԲԼԱԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Նորէն Ամերիկայէն եկած լուր մը կ'իմացնէ
մեզ որ նշանաւոր վազող Զառլի Բէտօքի 20
հազար տոլար տալ առաջարկած են եթէ ան ա-
մաթէօսութիւնը ձգելով բուժեսիօնիլ ըլլայ:
Սակայն սքանչելի շամբինը մերժած է ըս ելով
որ սրութ կ'ընէ լոկ հաճոյքի համար և ոչ թէ
ստիպման տակ: Աւելցնենք նաև որ Բէտօք
որ համալսարանական մըն է, Հանալիւլի մէջ
հանդստի վրայ է հաւանաբար նոր ունենալ
շնելու համար:

Գ. Ք.

ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ժ. ՆԻՍ 7 ՓԵՏՐՎԱՐ

Խորհրդակցութիւն տեղի ունեցաւ Ա. պիտմէի,
Բ. արտասահմանի Հ. Մ. Բ. Մանամիւլիքիրու և
Գուլէի Կեդր Որրանցի մէջ մարզական եւ սկաու-
տական շարժումներու մասին:

Խուեցաւ Թիֆլիսի հայ սկաուտներու խմբակներ
Պ. Մատոյեանի տեղեկութիւնները, տեղին սկաուտա-
կան կեանքի մասին:

Կարգացուեցան ընթացիկ նամակներ:

Ժ. ՆԻՍ 14 ՓԵՏՐՎԱՐ

Ա. Միութեան օրկան «Հայ Սկաուտ» ի մասին:
Բ. Գուլէի Կեդրանական Որրանցի տեղեկագր ի
ընթեցումը:

Գ. Առօրեայ նամակներուն ընթեցումը,

Ժ. ՆԻՍ 16 ՓԵՏՐՎԱՐ, ԳԻՇԵՐ

Այս նիստը յատկացուեցաւ միայն մասնամիւ-
ղերու տեղեկագրիներու ընթեցումին:

Ժ. ՆԻՍ 21 ՓԵՏՐՎԱՐ

Մամաթիոյ եւ Գում Գարուի տեղեկարենները լրս-
ւեցան: Խորհրդակցութիւն տեղի ունեցաւ մարզական
եւ սկաուտական հիմքերը Միջազգային պիտուններէն
վաւերացնելու մասին:

Ժ. ՆԻՍ 24 ՓԵՏՐՎԱՐ

Խորհրդակցութիւն տեղի ունեցաւ պիտմէի մասին
որշուեցաւ Սերմացուի գործին մասնակցի բոլոր մաս-
նամիւղերու մէջ:

Ժ. ՆԻՍ 28 ՓԵՏՐՎԱՐ

Հայաստանէն, Ակերանտրօպօլի եւ Երևանի սկա-
ուտական շարժումներու մասին Պ. Ժ. Մարտիկեանի
տեղեկութիւնները լրուեցան:

Կրկին խորհրդակցութիւն տեղի ունեցաւ պիտմէի
մասին: Կարգացուեցան ընթացիկ նամակներ:

ՄԱՍՆԱՑԻՒՂԵՐԷՆ

Հայր Վարդան հացունիի տօնախմբութեան առ-
թիւ Բերա-Շիշլի մասնամիւլի VI խումբը (Վենետիկ-
եան Միիթարեան փարժ.) արծաթեայ սկաուտական
նշանակ մը նուիրեցին իրենց սիրելի տնօրէնին:



ՊՕՔԱ

ՔՐԻՒԹԻ ՊԵՆ ԳԱԼԻՒԿՈ ՄՐՅՈՒՄԸ

Քոփիքի Պէն Քալիքօ մրցումը վերջացաւ
ֆրանսացի Քոփիքի յաղթանակովը, ու այս-
պէսով ան անդամ մը ևս առացոյց որ աշ-
խարհի էն լաւ «Փետուր» ծանրութիւն մըն է:
Ան այս վերջին մրցումը շահեցաւ երեք ռա-
ռունիսի մէջ, սկզբէն արդէն Քոփիքի յարձա-
կումի սկսած է և ուզած է վճռական հար-
ւածը տալ, երկրորդ ռառունիսի է որ առիթը
գտնելով Քալիքօի կղակին կը զարնէ և դայն
գետին կը տապալէ՝ սակայն անգլիացին ջրդին
կ'ելլէ, երկրորդ անդամ եւս կը տապալէ, այս
անդամ վերջնականն է, սակայն՝ դադարի ժամը
կ'ազատէ զայն: Երրորդ ռառունիսին քանի մը
արձակումէ վերջ Քալիքօ վերջնականապէս
պարտուած է: Հիմայ Քոփիքի կը մնայ Եւրոպայի
շամբիոն՝ Պելճիգացի Վիճուի հետ խաղալ և
յուսալի է որ այս մրցումին մէջ ալ Քոփիքի
յաղթական ելլէ: արդէն Քոփիքի շատ անդամ-
ներ ուզած է մրցիլ Վիճուի հետ սակայն այս
վերջինը զանազան պատճառներով կը ձգձգած
մրցումը: Եւ էն վերջ Քոփիքի կը մը-
պէտք է մրցի աշխարհի շամբիոնը եղող ձօնի
Քէլպանի հետ, Քէլպան 12 տարիէ ի վեր
շամբիոնութիւն կ'ընէ և ներկայիս 33 տարե-
կան է: Այսու հանդերձ ան է որ պիտի կրնայ
Քոփիքին բաւական դժուար կացութեան մէջ
դնել: Ահա էն կարեւոր մրցումը այս պիտի ըլ-
լայ և եթէ Քոփիքի զայն ալպարտութեան մասնէ,
այն ատեն կարելի է զայն կոչել Շոք Աւութի»
թագաւորը ինչպէս արդէն կը կոչեն Ֆը-
րանսացիները:

ԺԱՄՀԸ 270 ՔԻԼՈՄԵԹՐ

Ամերիկայէն եկած թերթ մը մեզի հետեւ-
եալը կը յայտարարէ: զարմանալի կարողու-
թիւն մը, ցոյց տրուած, Ամերիկայի Ֆլուութայի
ծովեղերեայ մրցավայրին վրայ, Զիկֆրիս
Հէկտոլի կողմէ: ան վիզքօնով մեքենայի մը
վրայ որ մասնաւոր պատրաստուած էր, քիլո-
մէթրը 13'' 8/10էն առած է ինչ որ ժամը 270
քիլոմէթր կ'ընէ նախոկին ունեօր կը պատականէր
թօնի Միլթօնի 14'' 63/100ով նոյն մրցավայրին
վրայ:

ԹԵՐՅՈՒ «ՀԱՅ ՍԿԱՌԻՏԻ» ԹԻՒ 9



Հեղինակ՝ EMILIO SALGARI

Թ. ԶԱՐՑՈՒՐԵԼԻ ՎՏԱՆԴ ՄԸ

Երկրաչափի և զՊարթընի՝ վտանդի աղաքակին.
Օ՛ԲՌՈՒՐ և Մորկան, գեռ կէս քուն, ոտքի ցատկած
էին՝ գէպի նաւառաջք խօյանալով Ամերիկացի ա-
մենէն քաջասիրո մարդուն արինը սառեցնելու կա-
րող զարիուրելի տեսարան մը պարզուեցաւ յանկարծ
անոնց աշբին առջեւ։

Չոռուկէն երկու քայլ անդին, մեծդի, քատմնելի
գաղան մը կը ժափար չուրին վրայ՝ երկու խոշոր ձռ-
վագոյն աչքերը սեւեռեւելով անոնց վրայ երեսուն
քիլո զանգուած մըն էր, իւաձեւ, թանձրամած, գեղ-
նորակ, թութակի կտուցին պէս կոր՝ եղջերային ա-
հագին կտուցով մը զինուած, զոր բացած պահուն
ցոյց կուտար կարծրապինդ լեզու մը և սուր երկայն
ակռաններ իր այլանդակ գլխուն չուրջը, տասնու-
հինգ մետրէն ոչ նուազ ութ երկայն թեւեր՝ որոնք
բազմաթիւ ծծոցներով զինուած էին, կը տատան-
ուէին ոդին մէջ՝ մուշկի խիստ հոտ մը տարածելով
ամէն կողմէ Անտարտիկորս այդ հրեշային, անձանօթ
էակը ահաւոր պէտք էր ըլլալ։

Երկրափը և ընկերները սահմակած յետու նետ-
ուած էին։

— Զարհուրելի գաղան, գոչեց Մորկան։

— Ի՞նչ անսառուն է այդ, հարցուց Օ՛ԲՌՈՒՐ նուազ
ձայնով։

— Երեք նմանը չեմ տեսած, ըստ զարթըն

— Զգո՛ւշ կենանք, բարեկամներ, ըստ Սըր ձռն,
որ վայրիեանապէս իր տաղարիւնութիւնը ստացած
էր. պէտք ենք կոռուիլ թշնամիի մը հետ որ կարող
է ձեզ չոգեմակոյկով միասին անդունգները քաշել
տանիլ։

Հազիւ խօսքն ըսած էր, այդ երկայն թեւերէն
մին երկնցաւ ոդը ծեծելով Ան վայրիեան մը վարա-

նեցաւ քմահաճ շրջաններ գծելով, կարծես թէ հանդ-
չլու յարմար տեղ մը վնասուէր, ու յանկարծ կատա-
զօրէն իջաւ պղտիկ ցոկակայմին, շոգեմակոյկը սաս-
տիկ ցնցելով մէկ ծայրէն միւս ծայրը Անագին կո-
հակ մը բարձրացաւ որ մոնչելով ու փրփրալով նա-
ւառաջքին բաղխեցաւ զայն կէս մը ջուրի տակ
ծածկելով։

Սըր ձռն մէկ ստումով ցուուկին վրայ ելաւ թո-
ովէ մը տապարը շողաց օդի մէջ՝ և անդիմագրելի
սաստկութեամբ իջաւ գաղանի թեւին վրայ որուն
երրորդ մասը կտրեց նետեց։

— Զգո՛ւշ, պոռաց ան, առէ՛ք կացինները։

Զարհուրելի գաղանը՝ այսպէս չարաչար անդա-
մատուած ըլլալէն մութ կարմիր գոյն մը առած էր-
Աչքերը խոշորցան անօրինակ կերպով, ահագին կը-
տուցը բացուեցաւ ախուր ճռնչիւնով մը և իր ութը
թեւերը սկսան ջուրը ծեծել ահագին մոլուցքով ի-
րական ալիքներ բարձրացնելով, թարձակումը ան-
խուսափելի էր։

Չորս մարդիկ նաւառաջքին վրայ գամուած,
վճռական մինչեւ վերջը կռուելու, պատրաստ կե-
ցեր էին վանելու համար յարձակումը, որ անտա-
րակոյս ահաւոր պիտի ըլլար Անոր մէկ թեւը միայն
բաւական էր զանոնք փաթակու գալարելու և ամէկ
սեղմումով խզդելու։

— Ուշագրութիւն, գոռաց Սըր ձռն։

Գաղանը կը մօտենար փոթորկելով սեւ գետը,
անոր թեւերը սլացան օդին մէջ կատաղի սաստկու-
թեամբ ու շանացին շոգեմակոյկի եզերքին կառչիլ
ու շրջել մէջիններլու վայրագ կռիւ մը սկսաւ լամ-
բարներու տատանուող շողին տակ կացիններով
զինուած չորս մարդիկ՝ յուսահատ կորովով կը կը-
ուէին ահաւոր հարուածներ իջեցնելով ուր որ հան-

զիպէր թշնամւոյն թեւերը, և իրենց զէնքերը առնց մսոտ զանգուածին մէջ կը միւրճէին, որոնցը թանձրամած ու նողկալի հեղուկի հոսանքներ կը վաղէին, Արդէն թեւերէն չորսը ջարդուածէին և հինդերորդ մը ճգմուած երբ շոգեմակոյիկին մօսեցաւ զայն թանաքի նմանող սեւ հեղուկով մը սղողերով ու մշկահոտ արձակելով, բացաւ կոռուց ու սղմեց պողովատէ ցոռուկին վրայ՝ որ հիծեց, ճը-ուլնչեց կարծես փլատելու վրայ էր. շոգեմակոյիկ կատաղօրէն ցնցուեցաւ, զէպ ի ձախակղմը ծռելով կէս թանէլլատ դրեթէ ջուր առաւ. 0'ֆոնոր, Սըր ձոն և Պարթըն իրարու վրայ դրոտկեցան ինկան, սակայն Մորկան մնաց սոտքի վրայ:

Անվախ մնքինավարը բարձրացուց կացինը ու կատաղարար իրեք անգամ ճշիւ հարուածեց գաղանը, որ մահացու զարնուած անմիջապէս թողուց չոգեմակոյիկը Մոնացած քանի մը թեւերը գեռ քիչ մըն ալ ծեծեցին ջուրին երեսը, խոշոր աչքերը անգամ մըն ալ վերջին տիսուր փայլակով շողացին, յետոյ ուռեցաւ, կապուտցաւ, ապա կարմիր գոյն մը առաւ, ջղածիդ ցնցումներէն ետք փայտացակ ու թողուց ինքինք հոսանքին:

Թիերու մի քանի հարուածով շոգեմակոյիկը հասաւ, Մորկան զօրաւոր կեռ մը նետելով դազանը շոգեմակոյիկի կողին քաշեց:

— Ցիրաւէ մեռած է. ըսաւ երկրաչափը. որ շուտով սոտքի ելած էր

— Բայց արսաւիթի է, գոչեց 0'ֆոնոր:

— Զգուելի՛, ըսաւ Պարթըն որ դեռ կը գողար ես երեք այսպիսի անսասուն չեմ տեսած: Նաւաստի՛, դուն երբեք հանդիպե՞ր ես այս դաշտաններուն:

— Երբեք, Պարթըն, պատասխանեց իրանտացին. տասերկու անգամ աշխարհիս շրջանը ընելով հանդերձ:

— Ի՞նչ կենդանի է այս, հարցուց Մորկան, թեւեւս նոր տեսակ գաղա՞ն մըն:

— Ոչ, ըսաւ Սըր ձոն, որ ուշադիր դիմակը կը զննէր, հսկայ պոլիսորդ մըն էր:

— Հոս ի՞նչպէս կը գտնուին:

— Այդ շեմ կարող ըսել, թերեւս գետին խորը անոնցմէ ուրիշներ ալ կան:

— Վտանգաւո՞ր ենայս հրէնիերը, հարցուց Պարթըն:

— Ամենավտանգաւոր, սիրելիս թէ որ այդ թեւերէն մին ըսնէ զքերդ, նախ սոկոնները կը ջարդէ, յետոյ արիւնդ կը ծծէ թեւերուն ներքին կողմը գտնուած երկու հարիւր յիսուն ծծոցներով:

— Կարո՞ղ էր շոգեմակոյիկը ընկզմել

— Ոչ թէ միայն ընկզմել, կարող էր մինչև անդունդներ քաշել:

— Ծնորհակալութիւն Մորկա՞ն, զայն սպաննե-

լուդ:

— Անպատճառ երեք սրտերն ալ պատուած է ըսաւ Սըր ձոն:

— Երեք սրտե՞ր, ի՞նչ, երեք սի՞րտ ունին այս գաղանները:

— Այս, Պարթըն: Այսպէս որ մին պատուելով:

— Անշուշտ այլպէս պիտի ըլլայ:

— Ասիկա հետաքրքրական է: Բաել է մէկ երկու թեւերը կտրելով կենդանին չմեռնիր:

— Երբեք, ընդհակառակութէ կ'ըսուի թէ եօթ տարի ետք կտրուած թեւերը առաջուած պէս կ'ամբողջանան:

Խառնածինը՝ աչքերն ու բերանը բացաւ:

— Անհաւատալի՛ է:

— Ասկէ աւելին կայ, ուղեղն ալ նորէն չի՞ գոյնար:

— Այս բանիս չեմ կրնար հաւատաւ, ըսաւ պընդագլուխ խառնածինը:

— Կը սխալիս Պարթըն, եթէ աղաւնիի մը ը-ղեղը նաներ, օրինակի համար, կը տեսնես որ թըռչունը անմիջապէս զգացողութիւնը կը կորսնցնէ թէ որ գայն խնամես ու սնուցանես, ուղեղը զանդազնորէն կը գոյանայ և թոշունը կը ստանայ իր նախակին բնազդը ու խելքը:

— Տարօրինակ բան, ըսաւ Մորկան, որ լաւ ուշագրութիւն կ'ընէր երկրաչափի խօսքերուն:

— Դեռ չի լնցաւ, աւելցուց Սըր ձոն, Պօմթընի համալսարանին մէջ անուանի ուսուցիչ մը ինձ ըսաւ որդուակ գլուխներ ալ նորէն կը քումնին:

— Գլուխներ ալ:

— Այս Պարթըն, գլուխներ ալ. եթէ դուն որդի մը կամ գետնորդի մը գլուխնը կտրես, պիտի տեսնես որ գարձեալ պիտի բռւմիր:

Գարլս Պօնէ տասերկու անգամ կտրեց որդի մը գլուխնը. ու գիտեց տասերկու անգամ ալ անոր վերածնիլլ:

— Բաել է թէ կենդանիներէն սմանց գլուխնը կտրելով չեն մեռնիր:

— Ո՛չ, նոյն իսկ կան այդ տեսակներ, զորոնք կտրու կտրու ալ ընեւ չեն մեռնիր: Եթէ նայեաթ մը (ջրորդ) տասը, քսան կտորներու ալ բաժնես, պիտի տեխնես որ կտորներէն իւրաքանչիւրը որդ պիտի ձեւանայ: Կտրէ ջրօձ մը (հիգրա), միհնոյն բանը պիտի ըլլայ: Անհաւատալի՛ է, և սակայն իրականութիւն:

— Ի՞նչու մարդկանց գլուխները չեն վերածնիր հարցուց 0'ֆոնոր:

Մարդկանց գլուխնը և անգամը, ինչպէս նաև ուրիշ կենդանիներու չեն վերաբռունիր իրենց անհրաժեշտ կարեւորութեան և անհաւականութեան, ու յետոյ կազմութեան պատճասաւ: Մարդուս կեանքը միշտ կերպոնացած է սրտին և ուղեղին մէջ, թէ որ մին վիրաւորուի, կեանքը մարելու կը դատապարտաւի:

— Ետ կը ցաւիմ, ըսաւ Պարթըն, ի՞նչ գեղեցիկ բան պիտի ըլլար, եթէ գլուխն վիրաբռունիր:

— Այդ պարագային, անշուշտ պիտի չի հարէին կիւյօթին կոչուած անձունի մեքենան, ըսաւ Սըր ձոն:

Կարծեմ, տէր Բայց, ըսէք ինձ, եթէ մարդու գլուխնը կտրես, կեանքը անմիջապէս կը մարի՞:

— Ո՛չ, ինչպէս կը տեսնուի, նաև թէ որ գլուխատուածի մը օիրտը հանես, զեռ կը տեսնես անոր բարախիլլ, երբեմն նոյն իսկ յիսուն վաթսուն երկու վայրկեան:

— Ո՛չ:

— Պարոն թէտիկան, ձարոնի մէջ ներկայ գլուխուած է զլիսատումի մը Դատապարտեալին գլուխուած կանակի ուժով հարուածով մը աւազին վրայ կ'իշնայ, բայց այնպէս մը որ վէրքը հողին վրայ դաշտով արիւն գալը արգիեց, զլիսատուածին աչքերը յառեցան պարոն թէտիկանին վրայ որ մօտ կեցեր էր, պահ մը անոր հետեւեցան ու յետոյ յանկարձ մաքեցան:

— Ճարոնցին գէմըը ի՞նչպէս էր, հարցուց Մորկան:

— Աարսափելիորէն այլափոխուած: Արտակեղեք տառապանքը մը կ'արտայայտէր՝ չնչանկը եղողի մը նման: Նոյն խոր պարոն թէտիկան անոր բերնին բացուին ու գոցուիլը տեսաւ:

— Ազչեցուցիչ բան է՝ տէք, բաւ մեքենավարք Գլուխուր անջատուելէն ետք, պէտք էր մահը անմիջական ըլլար:

— Մենք մեղի դառնալով, պոլիորդին միաը կ'ուսուի՞ հարցուց 0'թոնոր որ իր խոհանոցը կը մըտածէր:

— Մելանածուկին միսէն կ'ախորժի՞ս:

— Ոչ, ոչ, ահաւոր կերպով մուշկ կը հոսի:

— Պոլիորդին միաը տարբերութիւն չունի մելանածուկի միսէն:

— Ենչ գժրախտութիւն, զմեզ կերպելու վեց ամսուան միս կար հնա:

— Ենչ, բաւ է, բաւ Աըր ձօն, բաւական շատ խօսեցանիս ճրկայն է: Շարժէ՛, Մորկան վառէ՛ մէքենան:

Մորկան հնոցը բռնիցուց ու պէտք եղած մը, զումը ստացածին պէս յառաջ մղեց շոգեմակոյկը:

Երթալով գետնուղին կը լայննար չափաղանցորէն, և ընդարձակ լիճ մը կը ձեւացնէր զրիթէ:

Երկրաչափին ու ընկերները, պահ մը՝ ջուրին վըրայ աչք Ապցնող անհամար գիծէր տեսան, ամենարար փայլակներու նման, անշուշտ փոսփորականութիւն առնեցող երագաւալաց ձկներէն յառաջ կուգային անոնք:

0'թոնոր որ միշտ կերպելուի կամ նախաճաշի վրայք կը մատածէր, ուզեց առիթէն օգտուիլ: և հակառակ շոգեմակոյկի երագութեան՝ որ էր տասներկու հանգոյց, ուսկանը նետեց, քանի մը վայրէ կեան յետոյ զայն կը քաշէր ձկներով աշնչքան լի: որ կը վայէր թէ ցանցը պատուէր Երկրաչափը լաւ մը քննեց զանոնք: Ումանք ահուելի էին գոգաւոր ու բաւական սուր և անհաւասար ուռուցներով խոշոր գլխավ մարմինը աւելի երկայն բաղդատմամբ: Բայց տարօրինակ ուռեցքներով բրտացած և կոչուակ պոչ մը ունէին:

— Անծանօթ ձկներ են, հարցուց Պարթըն:

— Այս անձունի կենդանինեցը բաւական կը նըմանին հնդկային ովկիանոսին մէջ՝ ծովու դոգու կոշուած տեսակ մը ձկներուն:

— Միաը լա՞ւ է:

— Ծովու դրդոշները գէլ են ու մանաւանդ թէ վտանդաւոր, վան զի իրենց խայթոցներով ահաւոր վէրքեր կը բանան:

— Ըսել է չեն ուտուիր: ծշմարիտ ըսելու համար չի ուզեր զանոնք տապակին մէջ դնել, ըստ 0'թոնոր Միւսները չե՞ն ուտուիր:

— Ասոնք կրեաներ են, անշուշտ գաճաճ կոշուածներու ցեղէն, պատասխանեց երկրաչափը: Բաւական կը նմանին ծովակրեաներուն որոնց միաը շատ լաւ չէ:

— Եթէ այնչափ լաւ չէ, կրնանք մենք համեղցրնել, պատասխանեց Պարթըն. լաւ մը կասկարայ կ'ընենք ու . . .

Խառնածինը խօսքը չի լմնցուց. յանկարձ՝ գըր լուխը օգոյ մէջ տնկած աչքերը բացած կեցած էր:

— Ո՞չ . . . գուցեց նա, մտիկ լրէք Սըր ձնու:

— Հոնք կը լսեմ:

— Հոնք վերը . . . կամարին ներքեւ բան մը կը պատահի:

Սըր ձնու և ընկերները գլուխնին վերցուց ցին. սարսուռ մը անցաւ անոնց մարմնոյն վրայէնն վերերեւ, կամարին ներքեւ՝ տարորինակ բան մը, անձամօթ ու թերեւս վտանգաւոր երեւոյիտ մը կը պատահէր Տեսակ մը բզզիւն կը լսուէր, և որ կարծես երագօրէն կը մօտենար:

— Կամարը կը վլչի՞, հարցուց 0'թոնոր որ բընազդմամբ ձեռքերով գլուխը ծածկեց:

— Կարելի է, լուս կեցէք:

Մորկան չոփենաւը կեցուց, և ամէնքը շունչերնին բռնած մտիկ կ'ընէին Այդ խորհրդաւոր բզզիւնը միշտ երթալով կը զօրանար ու միշտ աւելի կը մօտենար կարծես ամբողջ կամարը շարժման մէջ էր ու բայթայուելով պիտի գահավիժէր:

Երկրաչափը սրտամձկութիւն մը զգաց այդ անծամօթ թերեւս անխուսափելի, թերեւս ահաւոր վըտանզը զինք կը գողացնէր:

— Ի՞նչ կայ, հարցուց խառնածինը որ ճեղ ճերմակ եղած էր:

— Զեմ զիսեր ըսելիքս, պատասխանեց Սըր ձնու հանգարտօրէն թերեւը խաչաձեւելով: Մթութիւնը թող չի տար մեզի սպառնացող վտանգը տեսնել:

— Ի՞նչ պիտի ընենք, հարցուց, 0'թոնոր ակռաները կաֆկափելով սարսափէն, ու կատազօրէն ահագին կամարին ներքեւ թանձրացած խորունկ խաւարը գիտելով:

— Մեքենան յառաջ, ու շոգեպինդ, թերեւս միք վախցած փորձանքը դեռ հեռու է: